

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่อง “โครงการวิจัยเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาการจัดการการผลิตผักปลอดสารพิษ และสินค้าแปรรูปผักปลอดสารพิษจังหวัดเชียงใหม่ ยุทธศาสตร์สู่มาตรฐานสากล” มีวิธีการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 ดังต่อไปนี้

3.1 วิธีการดำเนินวิจัย

การดำเนินการวิจัย มีรายละเอียด ได้แก่ ประชากรที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง กรอบแนวคิด และแผนการวิจัยตลอดระยะเวลา มีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ประชากรที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

(1) ประชากร คือ เกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่

(2) การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – stage random sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเกษตรกรตัวอย่างใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) จากอำเภอต่างๆ ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 22 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเลือกเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง ตามวัตถุประสงค์ (Purposive sampling)

โดยแยกกลุ่มออกได้ 2 ประเภท ตามระบบการจัดการการผลิต คือ

1. เกษตรกรรายเดี่ยวที่ทำการผลิตผักปลอดสารพิษ
2. กลุ่มเกษตรกรที่ทำการผลิตผักปลอดสารพิษ

3.1.2 ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) ข้อมูลปฐมภูมิ

ได้แก่การสืบค้นข้อมูลของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ โดยการจดบันทึก ประกอบกับวิธีการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยมีสมาชิกของกลุ่มเป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) และให้ข้อมูลตลอดระยะเวลาของการดำเนินงาน (Participatory research)

(2) ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเบื้องต้นด้านการจัดการการผลิต อันได้แก่ ข้อมูลการผลิต กระบวนการผลิต การวางแผนการผลิต เทคโนโลยีการผลิต มาตรฐานสินค้า แหล่งเงินทุน ปริมาณซื้อสินค้า และการตลาด ข้อมูลปัญหาต่างๆ ของกลุ่ม เช่น สินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน หรือสินค้าที่เหลือจากการจำหน่าย และความต้องการของกลุ่ม เป็นต้น ซึ่งจะได้จากแหล่งต่างๆ เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม (มอก.) เป็นต้น โดยการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) ดังนั้น จึงมีส่วนราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ถือว่าเป็นผู้ร่วมวิจัยในท้องถิ่นด้วยได้แก่

(2.1) กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นโครงสร้างใหม่ที่มีนักวิชาการ เกษตรกร หน่วยงานร่วมกับศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ซึ่งมีเกษตรกรเป็นประธานศูนย์

(2.2) กรมส่งเสริมสหกรณ์ มีกิจกรรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนนำร่องเกือบทุกจังหวัด ทำงานร่วมกับศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

(2.3) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม มีโครงการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานสินค้า

(2.4) โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน ออ.สนับสนุนกระบวนการการผลิตที่ดี GHP/GMP การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้านอาหารสมุนไพร และเครื่องสำอาง

(3) ชนิดของเครื่องมือ

(3.1) ใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต (Interview schedule) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีลักษณะคำถามซึ่งกำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้าให้เลือกตอบ (Close ended questions) และคำตอบแบบให้เติมคำตอบ (open ended questions) โดยนักวิจัยจะเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์และสังเกต เพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากกลุ่มโดยแบ่งเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์เป็น 3 ตอน

- 1) ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
- 2) ข้อมูลสภาพทั่วไปด้านการจัดการการผลิต อันได้แก่ ข้อมูลการผลิต กระบวนการผลิต การวางแผนการผลิต เทคโนโลยีการผลิต มาตรฐานสินค้า แหล่งเงินทุน ปริมาณซื้อสินค้า และการตลาด
- 3) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกษตรกรเผชิญอยู่ การแก้ไขปัญหา ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหา รวมถึงสิ่งที่เกษตรกรต้องการให้ช่วยเหลือ

นอกเหนือจากการสัมภาษณ์และสังเกตแล้ว การที่จะได้ข้อมูลให้ครบถ้วนจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยอาศัยวิธีการดังต่อไปนี้

1. การจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อระดมความคิดเห็นและหาข้อตกลง
2. การจัดการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อติดตามผลงานและประเมินผล และร่วมกันแก้ไขปัญหา
3. การสังเกตเป็นการสังเกตการทำงานในกระบวนการผลิตในขั้นตอนต่างๆ
4. การศึกษาดูงาน เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ
5. การวางแผน การพัฒนาระบบการจัดการ
6. การอบรม โดยให้ความรู้แก่เกษตรกร ในด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดการการผลิตที่ดี กระบวนการผลิต การวางแผนการผลิต การควบคุมคุณภาพสินค้า การบรรจุภัณฑ์ การขนส่ง การตลาด และการแปรรูปสินค้าเกษตร เป็นต้น

3.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

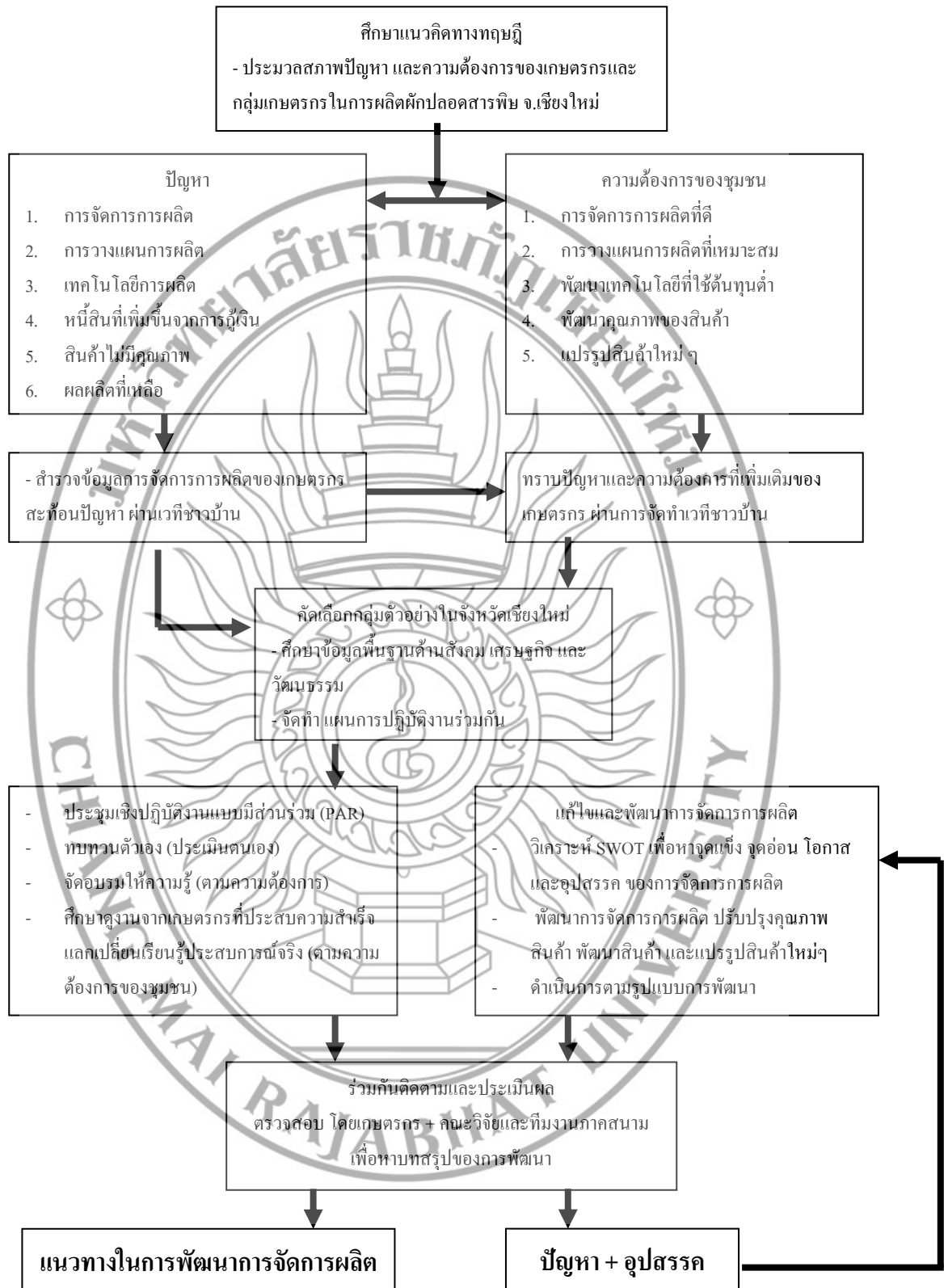
สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้

- (1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากการสัมภาษณ์ และสอบถาม ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) และเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) กับกลุ่มเกษตรกร อธิบายโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าสถิติร้อยละ และค่าเฉลี่ย
- (2) การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative analysis) เกี่ยวกับผลการประเมินการดำเนินงานตลอดช่วงการวิจัย

3.2 กรอบแนวคิดของการวิจัย

โครงการวิจัยเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาการจัดการการผลิตผักปลอดสารพิษ และสินค้าแปรรูป ผักปลอดสารพิษจังหวัดเชียงใหม่ ขกระดับผู้มาตรฐานสากล” มีกรอบแนวคิดของการวิจัยแสดง ได้ดังแบบจำลองดังนี้

3.3 แผนการวิจัย

โครงการวิจัยเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาการจัดการการผลิตผักปลอดสารพิษ และสินค้าแปรรูปผักปลอดสารพิษจังหวัดเชียงใหม่ ยกย่องระดับสู่มาตรฐานสากล มีระยะเวลาในการทำการวิจัยทั้งสิ้น 2 ปี โดยแบ่งแผนการดำเนินงานเป็น 3 ระยะ (1 ระยะเวลาที่มีการดำเนินงาน 1 ปี 12 เดือน) มีแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัยดังนี้

3.3.1 แผนการดำเนินงานในปีที่ 1

ใช้ระยะเวลาในการวิจัย 1 ปี (12 เดือน) โดยแบ่งการทำงานเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การเตรียมการวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลเกษตรกร เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนากระบวนการจัดการการผลิตที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาสินค้าให้ได้มาตรฐาน และการแปรรูปผักปลอดสารพิษ

ระยะที่ 2 ดำเนินการวิจัย (พัฒนากระบวนการจัดการ) พร้อมกับการดำเนินการติดตามและประเมินผลการจัดการการผลิตที่เหมาะสมกับเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ โดยการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานการวิจัย

สำหรับแผนการวิจัยในระยะที่ 1 นี้ “โครงการวิจัยเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาการจัดการการผลิตผักปลอดสารพิษ และสินค้าแปรรูปผักปลอดสารพิษจังหวัดเชียงใหม่ ยกย่องระดับสู่มาตรฐานสากล” การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ใต้แผนการวิจัยตลอดระยะเวลา 1 ปี สามารถแสดงรายละเอียดกิจกรรมในแผนงานวิจัย ดังนี้

กิจกรรมภายใต้แผนการวิจัย ปีที่ 1

(1) ศึกษาแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผักปลอดสารพิษ มาตรฐานการผลิตผักปลอดสารพิษ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับผักปลอดสารพิษ

(2) ประมวลสภาพปัญหา ของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรในการผลิตผักปลอดสารพิษ จ.เชียงใหม่ อันได้แก่

- (2.1) การจัดการการผลิต
- (2.2) การวางแผนการผลิต
- (2.3) เทคโนโลยีการผลิต
- (2.4) หนี้สินที่เพิ่มขึ้นจากการกู้เงิน
- (2.5) สินค้าไม่มีคุณภาพ
- (2.6) ผลผลิตที่เหลือ

(3) ประมวลความต้องการของชุมชนของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรในการผลิตผักปลอดสารพิษ จ.เชียงใหม่ อันได้แก่

- (3.1) การจัดการการผลิตที่ดี
- (3.2) การวางแผนการผลิตที่เหมาะสม
- (3.3) พัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ต้นทุนต่ำ
- (3.4) พัฒนาคุณภาพของสินค้า
- (3.5) แปรรูปสินค้าใหม่ๆ
- (4) ดำเนินการข้อมูลการจัดการการผลิตของเกษตรกร สะท้อนปัญหา ผ่านเวทีชาวบ้านในจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ทราบปัญหาและความต้องการที่เพิ่มเติมของเกษตรกร ผ่านการจัดทำเวทีชาวบ้าน
- (5) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่
- (6) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม
- (7) จัดทำแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน ได้แก่
 - (7.1) ประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)
 - (7.2) ทบทวนตัวเอง (ประเมินตนเอง)
 - (7.3) จัดอบรมให้ความรู้ (ตามความต้องการ)
 - (7.4) ศึกษาดูงานจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ แลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ประสบการณ์จริง (ตามความต้องการของชุมชน)
- (8) ดำเนินการแก้ไขและพัฒนาการจัดการการผลิต ได้แก่
 - (8.1) วิเคราะห์ SWOT เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการจัดการการผลิต
 - (8.2) พัฒนาการจัดการการผลิต ปรับปรุงคุณภาพสินค้า พัฒนาสินค้า และแปรรูปสินค้าใหม่ๆ
 - (8.3) ดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนา
- (9) ร่วมกันติดตามและประเมินผล โดยการตรวจสอบ โดยเกษตรกร และคณะวิจัย และทีมงานภาคสนาม เพื่อหาบทสรุปของการพัฒนา

3.3.2 แผนการดำเนินงานในปีที่ 2

ใช้ระยะเวลาในการวิจัย 1 ปี (12 เดือน) 2 ระยะ

ระยะที่ 1 ขยายขอบเขตของการวิจัยเพื่อให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ สร้างเครือข่ายระหว่างผู้ผลิต

ระยะที่ 2 ดำเนินการวิจัย (พัฒนาระบบการจัดการ) พร้อมกับดำเนินการติดตามและประเมินผลด้านเครือข่ายการจัดการการผลิต ของเกษตรกรและกลุ่มทั้งจังหวัดเชียงใหม่ โดยการดำเนินงานในปีนี้จะได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มวิสาหกิจทั้งหมด เป็นรายงานประจำเดือน ทั้งสิ้น 12 เดือน เพื่อเปรียบเทียบถึงการพัฒนาของเครือข่ายในแต่ละเดือน

